

PAPER DETAILS

TITLE: Çokkültürlü Kisilik Özellikleri Ile Hosgörü ve Benlik Saygisi Arasindaki Iliskinin Incelenmesi:
Sosyoloji Bölümü Öğrencileri Örneği

AUTHORS: Fatma Ceyda Bas,Ahmet Faruk Yildirim

PAGES: 43-60

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3277401>



Copyright © 2024 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/
Gençlik Araştırmaları Dergisi • Nisan 2024 • 12(32) • 43-56

ISSN 2791-8157
Başvuru | 20 Temmuz 2023
Kabul | 5 Ocak 2024

Çokkültürlü Kişilik Özellikleri ile Hoşgörü ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Sosyoloji Bölümü Öğrencileri Örneği

Fatma Ceyda Baş*
Ahmet Faruk Yıldırım**

Öz

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin çokkültürlü kişilik özellikleri ile hoşgörü ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Kavramlar ilk kez bir arada ve sosyoloji öğrencileri örnekleminde incelenmiştir. Araştırmanın çalışma gurubunu, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi ve Çankırı Karatekin Üniversitesi sosyoloji bölümünden 275 lisans öğrencisi oluşturmuştur. Çalışma sonuçlarına göre çokkültürlü kişilik özellikleriyle benlik saygısı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca hoşgörü eğilimi ile benlik saygısı arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Çokkültürlü kişilik özellikleriyle benlik saygısı arasındaki ilişkide aracılık etkisi test edilen hoşgörü eğiliminin kısmi aracılık etkisi ortaya çıkartılmıştır. Bu sonuçlar ve yorumlamaların alan yazına önemli katkılar sunması beklenmektedir. Çünkü üniversite gençliğinin farklılıklara yönelik tutumlarının farklı değişkenlerle ilişki düzeylerinin tespit edilmesiyle barışçıl toplumsal etkileşimlerin desteklenmesine yönelik yaklaşımların geliştirilmesi mümkün olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çokkültürlü Kişilik, Benlik Saygısı, Hoşgörü Eğilimi

* Dr. Öğretim Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Çankırı, Türkiye, fceyda@karatekin.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4979-9621

** Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Nevşehir, Türkiye, afyildirim@nevsehir.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8743-2740

Abstract

In this study, it was aimed to examine the relationship between the multicultural personality traits of university students and their tolerance and self-esteem. The concepts were examined together for the first time in a sample of sociology students. The study group of the research consisted of 275 undergraduate students in the Sociology Departments of Nevşehir Hacı Bektaş Veli University and Çankırı Karatekin University. According to the results of the study, a negative and significant correlation was found between multicultural personality traits and self-esteem. In addition, it was observed that there is a positive and significant correlation between tolerance tendency and self-esteem. The partial mediation effect of tolerance, which was tested as a mediator in the relationship between multicultural personality traits and self-esteem, was revealed. These results and their interpretations are expected to make significant contributions to the literature

Keywords: Multicultural personality, Self-Esteem, Tolerance Tendency

Giriş

Modern aklın vadettiği özgürleşme ütopyasının gerçekleşmemesi sonucunda özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında Batı toplumlarında birtakım tartışmaların eşliğinde yeni bir dönemin başladığını görmekteyiz. Modernlik sonrası olarak adlandırılan bu dönemde sanatta, edebiyatta, mimaride, bilimde ve siyasal alanlarda geçmişten bir kopuş yaşandığını söyleyebiliriz. Özellikle bu yeni dönemde modern dönemin en önemli yönetim alanındaki örgütlenme biçimi olan ulus devlet ciddi bir eleştiriye maruz kalmış ve bunun sonucunda da yeni bir birlikte yaşam modeli arayışları belirginleşmiştir. Ulus devlet modeli, bir toplumda var olan baskın kültürün ya da gurubun çatısı altında diğer kültürleri birleştirerek tek tip bir kültürel kimlik yaratma düşüncesi olarak tasarlanmıştır. Fakat geline süreçte bu öngörü kendini gerçekleştirememiş ve modernlik sonrası dönemin temel niteliklerinden olan farklılıkların görünür olması ve hak arayışları sonucunda ulus devlet modeli tartışmaların merkezine yerleşmiştir. Yeni birlikte yaşam modeli, toplumu oluşturan tüm farklılıkları yasal düzlemde tanımalı ve farklılıkları koruyup yaşatabilmesi için gereken koşulları oluşturabilmelidir. Bu sözü edilen birlikte yaşam modeli “çokkültürlü yurttaşlık modeli” olarak adlandırılarak özellikle Batı dünyasında ve ülkemizde çokkültürlülük tartışmaları literatürde yer almıştır.

Üzerinde anlaşmaya varılmış kesin bir tanım olmamakla birlikte çokkültürlülük, toplumdaki farklı etnik, dinsel, dilsel, ırksal ve ulusal grupların tanınması, benimsenmesi ve varlıklarını sürdürme noktasında desteklenmesi fikrine dayanmaktadır. Politik alanda haklar ve tanınma çerçevesinde süren çokkültürlülük tartışmaları, bireysel düzlemde de incelenmeye başlanmıştır. Bu çerçevede sosyal psikolojik bir perspektif sunan “çokkültürlü kişilik” kavramı ortaya çıkmıştır. Ponterotto’ya (2010) göre çokkültürlü kişilik teorisi, yalnızca farklılıklara hoşgörüyü değil, aynı zamanda ırk, din ve diğer bireysel farklılık değişkenleri arasındaki insan farklılıklarının gerçek bir takdirini ve kutsanmasını da ifade eder. Hoşgörülü kişiliğin daha yüksek seviyelerine sahip bireyler, insanların farklılıklarına karşı ilgi

duyar ve onlara karşı arkadaş canlısı bir tutum içerisindedir. Dolayısıyla çokkültürlü kişilik ve hoşgörü kavramlarının teorik tartışmalarda birbirini destekleyecek şekilde kullanıldığını söylemek mümkündür. Çokkültürlü kişilik ve hoşgörü arasında öngörülen ilişkinin yanı sıra, bireyin toplumsallaşması esnasında oluşun ve diğerlerine karşı tavır alışlarında etkili olabilecek benlik saygısı kavramı bu çalışma çerçevesinde değerlendirilmiştir. Sosyal bir varlık olarak bireyin benlik gelişimi simgesel etkileşimci teori içerisinde de ele alınmış ve benlik oluşumunun bir kısmının kişinin varoluşundan kaynaklanan özelliklerince belirlendiği, diğer bir kısmının ise kişinin başkalarıyla girdiği etkileşimler sonucu kendini diğerlerinin gözünden değerlendirmesini sağlayan sosyal özelliklerinin belirlediği ifade edilmiştir (Goffman, 2014; Mead, 2017). Etkileşimsel bir süreci ifade eden benlik kavramı, sosyal boyutlarıyla ele alındığında, diğer bireylerle kurulan sosyal ilişkilerde büyük bir öneme sahip olmaktadır. Bu çerçevede benlik saygısı kavramı da kişinin kendiyile ilgili olumlu ya da olumsuz yargılarını içeren bir kavram olarak sosyal etkileşimlerde etkili bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Kişinin kendisine yönelik algısı, diğerleriyle kurduğu ilişkinin ya da etkileşimin niteliğini belirleyebilmektedir.

Bu çalışmada çokkültürlü kişilik ve hoşgörü eğilimi arasında öngörülen ilişkiye, kişilerin sahip olduğu benlik saygısının da eklenmesiyle üçlü bir modelleme yapılması ve konuya yönelik yeni bir perspektif geliştirilmesi hedeflenmiştir. Örneklem olarak sosyoloji bölümü öğrencileri seçilmiş, böylece sosyal bilimlerin önemli alanlarından biri olan ve toplumsal ilişkileri konu edinen sosyoloji programlarında yer alan öğrencilerin benlik saygısı, hoşgörü eğilimi ve çokkültürlü kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin niteliği keşfedilmeye çalışılmıştır. Çalışma modelinde yer alan değişkenlerin ilk defa bir arada kullanılıyor olması, örneklem sosyoloji öğrencilerinden seçilmesi ve sosyal psikolojik kavramların sosyoloji penceresinden ele alınmış olması çalışmanın özgün yanlarını oluşturmakta ve ileride bu alanda yapılacak çalışmalara katkı sunması amaçlanmaktadır.

Çokkültürlü Kişilik ve Hoşgörü

Çokkültürlü kişilik ve hoşgörü (tolerance) ilişkisi Ponterotto'nun (2010) yanı sıra Korol ve arkadaşları (2016) tarafından bir saha çalışmasında ele alınmıştır. Portekiz'de üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmanın sonuçlarına göre hoşgörünün, çokkültürlü kişiliğin tüm alt boyutlarıyla yüksek derecede ilişkili olduğu ifade edilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçek Van Der Zee ve Van Oudenhoven'in çalışmalarından (Van Der Zee ve Van Oudenhoven, 2000 ve 2001; Van Oudenhoven ve Van Der Zee, 2002; Van Der Zee ve ark., 2003) çokkültürlü kişilik özelliklerine yönelik olarak geliştirilmiştir. 'Kültürel empati, esneklik, sosyal girişkenlik, açık görüşlülük ve duygusal denge' alt boyutlarıyla 'Çokkültürlü Kişilik Ölçeği' alanyazında farklı araştırmalarda yer almıştır. Ponterotto ve arkadaşları (2007) üniversite öğrencileri örneklemiyle yaptıkları çalışmalarında çokkültürlü kişilik puanları ile psikolojik iyi oluş puanları arasındaki korelasyonların genel olarak olumlu olduğunu belirtmişlerdir. Üniversite öğrencileriyle yapılan bir başka çalışmada (Brummett ve ark., 2007) ise, çokkültürlü kişilik eğilimiyle psikolojik iyi oluş arasında pozitif bir ilişki olduğu ifade edilmiştir. Bir başka ifadeyle çokkültürlü kişilik eğilimi arttıkça, psikolojik iyi oluşun da arttığı belirlenmiştir. Korol (2017) ise Portekiz'de üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada özellikle kültürel empati, açık fikirlilik, sosyal inisiyatif ve

esneklik olmak üzere çokkültürlü kişilik boyutlarının etnik hoşgörü ile önemli ölçüde ilişkili olduğunu vurgulamıştır. Bu sonuçlara göre çokkültürlü kişiliğin alt boyutlarının hoşgörü kavramıyla ilişkisi tespit edilmiştir. Diğer taraftan Fietzer ve arkadaşları (2016) çokkültürlü kişiliği, kişiyi kültürel olarak gelişen bağlamlarda yaşam kalitesini en üst düzeye çıkarmak için sosyal ve kişisel kaynakları geliştirmeye çalışmak olarak tanımlamış ve üniversite öğrencilerinin üniversiteye uyumundaki önemine vurgu yapmışlardır. Konuyla ilgili çalışmaların genelde üniversite öğrencileriyle ve farklı psiko-sosyal değişkenlerin ilişkisi ekseninde ele alındığını söylemek mümkündür. Çalışmaların bulguları özetle çokkültürlü kişiliğin farklı boyutları ile psikolojik iyi oluş ve hoşgörü arasındaki ilişkinin önemini vurgulamaktadır.

Van Der Zee ve Van Oudenhoven'in 'Çokkültürlü Kişilik Ölçeği' Polat (2009) ve Sarıçam (2014) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Çalışmalarda öğretmen adaylarının çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarının kişilik özellikleriyle ilişkisi incelenmiştir. Şahin ve Kılınç (2016) Eğitim Fakültesi öğrencilerinin çokkültürlü kişilik düzeylerini tespit etmeye yönelik gerçekleştirdikleri çalışmada, öğretmen adaylarında çokkültürlü kişilik düzeylerinin genel olarak olumlu olduğunu, alt boyutlarda ise cinsiyete ve öğrenim görülen anabilim dalına göre değişiklik görüldüğünü ifade etmişlerdir. Bulut ve Sarıçam (2016) öğretmen ve öğretmen adaylarıyla yaptıkları çalışma sonucunda, çokkültürlü kişilik ile çokkültürlü eğitim tutumları arasında orta düzeyde ilişki olduğunu belirlemişlerdir. Kacar (2018) ise öğretmen adaylarında çokkültürlü kişiliğin farklılıklara saygı üzerindeki etkisini incelemiş ve iki değişken arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğunu vurgulamıştır. Çokkültürlü kişilik özelliklerinin ülkemizde yapılan çalışmalarda daha çok eğitimciler ve öğretmen adayları özelinde ele alındığı göze çarpmaktadır. Çalışmalar genel olarak çokkültürlü kişilik düzeylerinin tespit edilmesine odaklanırken, farklılıklara saygı ve çokkültürlü eğitime yönelik tutumlar ile ilişkilendirilerek değerlendirilmiştir.

Benlik/Benlik Saygısı

Rosenberg'e göre benlik, bireyin bir nesne olarak kendisine yönelik duygu ve düşüncelerinin toplamıdır (Marshall, 1999, s.63). Benlik, bireyin toplumsallaşma sürecinde diğer bireylerle etkileşimi sonucunda kendiyile ilgili farkındalıklarından oluşur (Mead, 2017, s.165). Bu farkındalıklar farklı bileşenlerden meydana gelmektedir. James'e (1981, s.279) göre benlik "bilen ben" olarak özne ve "bilinen ben" olarak nesne durumunda olabilir. Buradan hareketle benlik kendi kendisinin öznesi ve nesnesi olabilen bir yapıya sahiptir denilebilir. Benlik saygısı Rosenberg'e (1965) göre belirli bir nesneye, yani benliğe karşı olumlu veya olumsuz bir tutum olarak tarif edilir. Benlik saygısının yüksek ve düşük olmak üzere iki farklı görünümü vardır (s.30). Yüksek benlik saygısı, basitçe, bireyin kendisine saygı duyduğunun bir göstergesidir, kendini değerli gördüğünü fakat kendini mutlaka diğerlerinden daha iyi görmez, ama kesinlikle daha kötü olduğunu düşünmez; mükemmellikte nihai olduğunu hissetmez, aksine sınırlarının farkındadır ve büyümeyi ve gelişmeyi bekler. Düşük benlik saygısı ise kendini reddetme, kendinden hoşnutsuzluk, kendini küçümseme anlamına gelir (s.31). Yüksek benlik saygısı, kişinin kendisini iyi hissetmesini sağlar, sosyal ilişkilerde inisiyatif kullanmayı, doğru olanı yapmayı ve alınan kararlar doğrultusunda hareket etmeyi sağlar. Buna karşın düşük benlik saygısı, mutsuzluk kaynağıdır.

Başarısızlık veya travmatik olaylardan kişiyi uzun süre etkilenmesine neden olur ve genellikle talihsizlikler düşük benlik saygısı olanları bulur (Bushman ve Baumeister, 2017, s. 96-97). Görüldüğü gibi benlik saygısı bireyin kendiyi ve toplumla kurmuş olduğu etkileşimin önemli bir bileşenidir diyebiliriz. Literatürde benlik saygısının çeşitli değişkenlerle olan ilişkisine yönelik birçok çalışma bulunmaktadır. Fakat benlik saygısı ile çokkültürlü kişilik ve hoşgörü arasındaki ilişkinin ele alındığı çalışmaya rastlanmamıştır. Araştırma sonuçlarını karşılaştırmak için benlik saygısının çeşitli değişkenlerle ilişkisinin ele alındığı çalışmalara yer verilmiştir. Sevim ve Artan (2019) tarafından yapılan çalışmada, üniversite öğrencilerinde benlik saygısı ve damgalama eğilimi arasındaki ilişki incelenmiş ve damgalama eğilimi ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Köse ve Kolburan (2019) tarafından yapılan çalışmada, anne baba tutumlarının çocukta benlik saygısı ve empati gelişimi ile olan ilişkisi incelenmiş, demokratik anne baba tutumları ile benlik saygısı ve empati gelişimi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Hacıbayramoğlu (2021) tarafından yapılan çalışmada, benlik saygısı ile internet bağımlılığı ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişki incelenmiş ve benlik saygısı azaldıkça internet bağımlılığı ve sosyal onay ihtiyacının arttığı gözlenmiştir. Sarıkaya'nın (2015) çalışmasında, benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişki incelenmiş ve benlik saygısı ile psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı ilişki gözlenmiştir. Verkuyten (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, benlik saygısı ve çokkültürlülüğün Hollanda'da yer alan etnik azınlık ve çoğunluk grupları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, çokkültürlülüğün etnik grupları ile güçlü bir şekilde özdeşleşen kendilerini onlara bağlı hisseden azınlık ve çoğunluk grubu katılımcıları arasında olumlu benlik saygısı için uygun bir sosyal bağlam sağladığı görülmüştür. Phinney (1995) tarafından yapılan çalışmada, etnik kimlik ve benlik saygısı arasındaki ilişki incelenmiş ve güçlü bir etnik kimliğin yüksek benlik saygısı ile ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Alanyazından özetlenen çalışmalar ışığında, çokkültürlülük, benlik saygısı ve hoşgörü arasında farklı bağlamlarda ilişkiler kurulduğu görülmektedir. Ayrıca yabancı alanyazında çokkültürlü kişilikle ilişkili olarak yapılan çalışmalarda genel olarak üniversite öğrencilerinin; yerli alanyazında ise çokkültürlülükle ilgili çalışmalarda öğretmen ve öğretmen adaylarının örneklem olarak seçildiği göze çarpmaktadır. Bu çalışmada ise çokkültürlü kişilik, benlik saygısı ve hoşgörü kavramları ilk defa bir arada kullanılmış ve aralarındaki ilişki sosyoloji öğrencileri örnekleminde incelenmiştir. Böylece literatüre bu anlamda bir katkı sağlanması hedeflenmiştir. Bu kapsamda çalışma çokkültürlü kişilik ile benlik saygısı ve hoşgörü kavramları arasındaki ilişkiyi sosyolojik açıdan değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Metodoloji

Örneklem ve Veri Elde Etme Tekniği

Araştırma örneklemini sosyoloji lisans öğrencilerini kapsamaktadır. Sosyoloji öğrencilerinin çokkültürlülük, birlikte yaşama pratikleri ve bunlarla ilişkili toplumsal süreçlere yönelik olarak aldıkları alan bilgisi göz önünde bulundurulmuş ve bu sebeplerle bu grup çalışmanın örneklemini olarak belirlenmiştir. Çalışmada yer alan kavramlara yönelik alan bilgisine sahip olmalarının sonuçlar üzerindeki etkisinin keşfedilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda, Çankırı Karatekin Üniversitesi ve

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi sosyoloji bölümünde lisans eğitimine devam eden toplam 275 öğrenciden kolayda örnekleme tekniği ile veriler elde edilmiştir. İlgili örneklemin okudukları bölüm nedeniyle çokkültürlülük, hoşgörü eğilimi ve benlik saygısı gibi söz konusu kavramlara aşina olması nedeniyle çalışmanın uygulanması ve sonuçlarının değerlendirilmesinin uygun olacağı düşünülmüştür. Ankete katılan öğrencilerin tamamı anketi eksiksiz tamamladığı için değerlendirme dışı bırakılan anket olmamıştır. Verilerin elde edilme sürecinde gönüllük esaslı olarak ilgili örneklemden veriler toplanmıştır.

Ölçekler ve Veri Toplama Aracı

Çalışma kapsamında literatürde geçerliliği ve güvenilirliği gerek yabancı gerekse de Türkçe yazında birçok kez değerlendirilmiş olan ölçeklerden faydalanılmıştır. Bu kapsamda 'Benlik Saygısı Ölçeği' için Rosenberg (1965) tarafından geliştirilen ve Çuhadaroğlu (1986) tarafından da Türkçeye uyarlanan 10 ifadeden oluşan ölçek kullanılmıştır. 'Çokkültürlü Kişilik Ölçeği' için ise Van der Zee ve arkadaşları (2000, 2001, 2013) tarafından geliştirilen ve Sarıçam (2014) tarafından Türkçeye uyarlanan 40 maddeden oluşan ölçekten yararlanılmıştır. Bununla birlikte 'Hoşgörü Eğilimi Ölçeği' için de Çavuş (2019) tarafından Türkçe geliştirilen ve Çalışkan ve Çavuş (2020) tarafından da geçerlilik ve güvenilirliği test edilen 10 maddeden oluşan ölçekten faydalanılmıştır. Ayrıca 'Benlik Saygısı Ölçeği' 4'lü likert tipinde, 'Çokkültürlü Kişilik' ve 'Hoşgörü Eğilimi' ölçekleri 5'li likert tipinde katılımcılara sunulmuştur.

Ankete son halini vermeden önce 30 yanıtlayıcıyla görüşülmüştür. Bu görüşmeler kapsamında anketin tasarımı ve ölçek ifadelerinin anlaşılabilirliği hakkında öneriler alınmıştır. Önerilere bağlı olarak da küçük düzeltmeler yapılarak anketin son hali yanıtlayıcılara sunulmuştur.

Anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Anketin ilk bölümünde demografik bilgiler, ikinci bölümde çokkültürlülüğe ilişkin tanımlayıcı bilgiler ve son bölümde ölçeklere ilişkin ifadeler yer almaktadır.

Hipotezlerin Geliştirilmesi ve Araştırma Modelinin Oluşturulması

Çalışma kapsamında teorik bilgilere bağlı olarak geliştirilen hipotezler aşağıda sunulmaktadır.

H₁: Çokkültürlü kişilik benlik saygısını olumlu yönde etkiler.

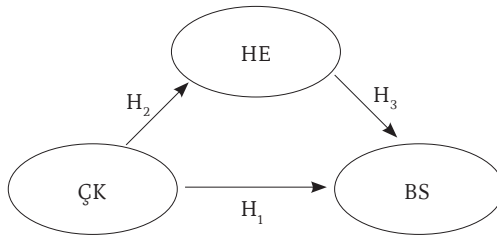
H₂: Çokkültürlü kişilik hoşgörü eğilimini olumlu yönde etkiler.

H₃: Çokkültürlü kişilik ve hoşgörü eğilimi benlik saygısını olumlu yönde etkiler.

H₄: Çokkültürlü kişilik ile benlik saygısı arasındaki ilişkide hoşgörü eğiliminin aracılık etkisi vardır.

Hipotezlere bağlı olarak araştırma modelinin şekilsel gösterimi Şekil 1'deki gibidir.

Şekil 1. Araştırma Modeli



Bulgular

Demografik özellikler

Yanıtlayıcıların 146'sı Nevşehir ilinde, 129'u ise Çankırı ilinde üniversite öğrenimine devam etmektedir. Cinsiyet açısından yanıtlayıcıların 212'si kadın, 63'ü ise erkektir. Katılımcıların büyük çoğunluğu 18 ile 24 yaş aralığında yer almaktadır. Yanıtlayıcıların 31'i hayatının büyük kısmını köyde, 68'i ilçe ya da beldede, 84'ü ilde ve 92'si de büyükşehirde geçirmiştir.

Çokkültürlülüğe ve Hoşgörü Eğilimine İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler

Çalışma kapsamında ölçekleri değerlendirmeye başlamadan önce, çokkültürlülüğe ilişkin algıları etkileyebilecek çevresel faktörleri tespit etmek amacıyla yanıtlayıcılara bazı sorular sorulmuştur. İlk olarak yanıtlayıcılara *"Ailenizde farklı dilleri konuşan bireyler var mı?"* sorusu yöneltilmiştir. Bu soru kapsamında 85 yanıtlayıcı ailelerinde farklı dil konuşan birey olduğunu ifade etmiştir. İkinci olarak *"Ailenizde farklı inançlara sahip bireyler var mı?"* sorusu sorulmuştur. Bu bağlamda 25 yanıtlayıcı ailelerinde farklı inançlara sahip bireyler bulunduğunu belirtmiştir. Yanıtlayıcılar üçüncü olarak sorulan *"Farklı etnik gruplardan olan arkadaşlarınız var mı?"* sorusuna ilişkin olarak 190 yanıtlayıcı farklı etnik gruplardan arkadaşları olduğunu açıklamıştır. Son olarak yanıtlayıcılara *"Kendinizi farklı bir etnik kimlik olarak tanımlıyor musunuz?"* sorusu sorulmuştur. Bu soru kapsamında 52 yanıtlayıcı kendisini etnik olarak farklı bir kimlikte tanımlamıştır.

Çokkültürlü kişilik kapsamında cevaplar empati, esneklik, sosyal girişkenlik, açık görüşlülük ve duygusal denge olmak üzere 5 alt boyutta ele alınmaktadır. Yanıtlayıcıların çokkültürlü kişilik düzeyleri 1.00-1.79 "oldukça düşük", 1.80-2.59 "düşük", 2.60-3.39 "orta", 3.40-4.19 "yüksek", 4.20-5.00 aralığı "oldukça yüksek" olarak değerlendirilmektedir (Polat, 2009). Bu değerlendirmeye göre Tablo 1'de yer aldığı şekilde, çalışmanın örneklemi oluşturan sosyoloji öğrencilerinin empati ve açık görüşlülük alt boyutlarında yüksek; sosyal girişkenlik ve duygusal denge alt boyutlarında orta; esneklik alt boyutundaysa düşük aralıkta yer aldığı görülmektedir.

Tablo 1. Çokkültürlü Kişilik Ölçeği Alt Boyutlar Puan Dağılımı

	Örneklem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Düzey
Empati	275	3,76	0,87	Yüksek
Esneklik	275	2,54	0,66	Düşük
Sosyal girişkenlik	275	3,27	0,57	Orta
Açık görüşlülük	275	3,50	0,84	Yüksek
Duygusal denge	275	3,29	0,67	Orta

Ayrıca 'hoşgörü eğilimi' ilgili ölçek kapsamında 'farklılıklara saygı' ve 'kabullenme' olarak iki boyutta değerlendirilmektedir. Bu iki alt boyut temelinde örneklemin farklılıklara saygı düzeyinin yüksek, kabullenme düzeyinin orta seviyede bulunduğunu ifade etmek mümkündür (Tablo 2).

Tablo 2. Hoşgörü Eğilimi Ölçeği Alt Boyutları Puan Dağılımları

	Örneklem Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	Düzey
Farklılıklara Saygı	275	4,08	0,85	Yüksek
Kabullenme	275	3,07	0,89	Orta

Tanımlayıcı Analizler

Çalışma kapsamında değişkenler alt boyutlara odaklanılmadan değerlendirilmiştir. Bu kapsamda değişkenlere ilişkin olarak ortalama, standart sapma, çarpıklık, basıklık ve iç tutarlılık (Cronbach's alpha) değerine ilişkin bulgular Tablo 3'deki gibidir.

Verilerin çarpıklık değerlerinin 2'nin altında olması basıklık değerlerinin ise 7'nin altında olması beklenmektedir (Tang ve ark., 2014; West ve ark., 1995). Çalışmada elde edilen veri setine ilişkin olarak Tablo 1 kapsamında çarpıklık değerlerinin 2'den küçük, basıklık değerlerinin de 7'den küçük olduğu görülmektedir. Bu nedenle veri setinin çok değişkenli normallik özelliğine sahip olduğu görülmektedir. Diğer taraftan iç tutarlılık oranı (Cronbach's alpha değerleri) sınır değer olan 0,70'den yüksek olmalıdır (Hair ve ark., 2010). Bu bağlamda Tablo 3'e göre ölçeklerin cronbach's alpha değerleri sınır değer 0,70'in üzerindedir.

Tablo 3. Tanımlayıcı Analiz Sonuçları

Değişkenler	Ort.	Std. Sapma	Çarpıklık	Basıklık	İç Tutarlılık Oranı
Çokkültürlü kişilik	3,27	0,36	-0,27	0,06	0,756
Benlik Saygısı	2,00	0,48	0,44	0,28	0,878
Hoşgörü Eğilimi	3,68	0,75	-0,60	0,04	0,829

Ortak Yöntem Sapması

Bakır ve Doğan'a (2021) göre, araştırma modelinde yer alan değişkenlerin aynı veri toplama yöntemi ile operasyonelleştirilmesinden dolayı ortak varyansa sahip olmasını ifade eden ortak metod varyans problemi ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle de ortak metod varyans problemi araştırma sonuçlarının kayda değer şekilde yanlış sonuçlar içermesine neden olabilmektedir. Bu yanlışlığın olup olmadığını tespit edebilmek açısından da çeşitli metodolojik çözümler kullanılabilir. Bu bilgilere bağlı olarak da çalışma kapsamında ölçeklere ilişkin veriler tek bir kaynaktan elde edildiğinden ortak metod varyans problemi (ortak yöntem sapması) sorunu ortaya çıkabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle, değişkenlerin tek faktörden oluşup oluşmadığını tespit etmek için Harman tek faktör testi yapılmıştır. İlgili test temel bileşenler analizi ve varimax döndürme yöntemi aracılığıyla uygulanmıştır. Analiz neticesinde açıklanan varyans oranı %29,865 olarak tespit edilmiştir (KMO:0,912, Ki-kare: 11,048, serbestlik derecesi: 1770, $p < .001$). Bu sonuç kapsamında tek bir faktör altında birleştirilen tüm değişkenlerin açıklanan toplam varyans değerinin %50'den düşük olması, çalışma verisine ilişkin ortak metod varyans problemi (ortak yöntem sapması) olmadığını açıklamaktadır (Podsakoff ve Organ, 1986).

Korelasyon Analizi

Araştırma hipotezlerinin test edilmesinden önce değişkenler arasındaki ilişkilerin belirlenmesine yönelik olarak korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir (Tablo 4). Analiz sonuçlarına bakıldığında çokkültürlü kişilik ile hoşgörü eğilimi arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır. 'Çokkültürlü kişilik' ve 'benlik saygısı' arasında ise negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Diğer taraftan 'hoşgörü eğilimi' ile 'benlik saygısı' arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 4. Çokkültürlü Kişilik, Hoşgörü Eğilimi ve Benlik Saygısı Arasındaki Korelasyon

Değişkenler	Çokkültürlü Kişilik	Hoşgörü Eğilimi	Benlik Saygısı
Çokkültürlü Kişilik	1	0,584**	-0,413**
Hoşgörü Eğilimi		1	-0,99
Benlik Saygısı			1

Not: **: $p < 0,01$

Diğer taraftan çalışmada kullanılan ölçeklerden Çok Kültürlü Kişilik beş alt boyut (*Empati, Esneklik, Sosyal Girişkenlik, Açık Görüşlülük, Duygusal Denge*), Hoşgörü Eğilimi iki boyut (*Farklılıklara Saygı ve Kabullenme*) ve Benlik Saygısı da tek boyuttan oluşmaktadır. Bu kapsamda söz konusu çokkültürlüğün ve hoşgörü eğiliminin alt boyutları ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi tespit etmek için de korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir (Tablo 5). Bu sonuçlara göre:

- Empati* .05 anlamlılık düzeyinde sosyal girişkenlik, açık görüşlülük, farklılıklara saygı ve kabullenme ile pozitif yönde anlamlı, esneklikle ise negatif yönde anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Bununla birlikte empati değişkeni, duygusal denge ve benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.
- Esneklik* .05 anlamlılık düzeyinde sosyal girişkenlik, açık görüşlülük, farklılıklara saygı ve kabullenmeyle negatif yönde anlamlı bir ilişkidir. Diğer taraftan duygusal denge ve benlik saygısı değişkenleriyle anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.
- Sosyal girişkenlik* .05 anlamlılık düzeyinde açık görüşlülük, farklılıklara saygı ve kabullenmeyle pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye sahipken, benlik saygısıyla negatif yönde anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Ayrıca duygusal dengeyle arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir.
- Açık görüşlülük* .01 ve .05 anlamlılık düzeylerinde sonuçlara sahiptir. Açık görüşlülük ve duygusal denge arasında .01 anlamlılık düzeyinde pozitif bir ilişki ortaya çıkmaktadır. Dahası .05 anlamlılık düzeyinde açık görüşlülük değişkeni ile farklılıklara saygı ve kabullenme arasında pozitif yönde anlamlı, açık görüşlülük ve benlik saygısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkiye rastlanılmaktadır.
- Duygusal denge* .05 anlamlılık düzeyinde benlik saygısıyla negatif yönde anlamlı bir ilişkiye sahipken, farklılıklara saygı ve kabullenmeyle anlamlı bir ilişkisi tespit edilememiştir.

- f. *Farklılıklara saygı* kabullenmeyle .05 düzeyinde anlamlı pozitif bir ilişkiye sahipken, benlik saygısıyla anlamlı bir ilişkiye sahip değildir.
- g. *Kabullenme* ile benlik saygısı arasında da anlamlı bir ilişki görülmemektedir.

Tablo 5. Alt Boyutlara Göre Korelasyon Analizi

Değişkenler	Empati	Esneklik	Sosyal Girişkenlik	Açık Görüşlülük	Duygusal Denge	Farklılıklara Saygı	Kabullenme	Benlik Saygısı
Empati	1							
Esneklik	-,811**	1						
Sosyal Girişkenlik	-,792**	-,717**	1					
Açık Görüşlülük	,796**	-,717**	-,797**	1				
Duygusal Denge	-,071	,073	,034	,128*	1			
Farklılıklara Saygı	,712**	-,633**	,573**	,581**	,022	1		
Kabullenme	,462**	-,364**	,401**	,423**	,020	,500**	1	
Benlik Saygısı	,462**	-,364**	,401**	,423**	,020	,500**	1	1

Not: ** 0.01 önem düzeyinde anlamlı * 0.05 önem düzeyinde anlamlı

Hipotez Testleri

Hipotezleri test etmek amacıyla SPSS 22 programı kullanılmıştır. Bu kapsamda aracılık testi öncesinde tekli regresyon ve çoklu regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Aracılık testi için ise Hayes (2017) tarafından geliştirilen Model 4 kullanılmıştır.

H₁: Çokkültürlü kişilik benlik saygısını olumlu yönde etkiler.

İlk hipotez için tekli regresyon analizi gerçekleştirilmiştir (Tablo 6). Çokkültürlü kişilik değişkeninin benlik saygısı üzerindeki etkisi negatif yönde anlamlıdır (β : -0,5554, t: -7,4893, p=0,0000). Bununla birlikte regresyon modeli de anlamlıdır (R^2 : %0,17, F: 56, 0889, p: 0,0000). Bu sonuca göre ilk hipotez desteklenmiştir. Güven aralığı alt ve üst sınır değerlerinin de işaretleri aynı yöndedir (LLCI: -0,7014; ULCI: -0,4094).

Tablo 6. H₁ Hipotez Testi Sonuçları

Değişkenler	Std. Beta	T	Anlamlılık Düzeyi (Sig.)	Alt Değer	Üst Değer
Sabit		15,66		3,34	4,30
Çok Kültürlü Kişilik	0,5554	-7,4893	p=0,0000 ($< .05^*$)	-0,70	-0,40
Model değerleri: R ² : ,17; F: 56, 0889; p: 0,0000					
Bağımlı Değişken: Benlik Saygısı					

H₂: Çokkültürlü kişilik hoşgörü eğilimini olumlu yönde etkiler.

İkinci hipotez için tekli regresyon analizi gerçekleştirilmiştir (Tablo 7). Çokkültürlü kişilik değişkeni hoşgörü eğilimi değişkenini anlamlı bir şekilde etkilemektedir (β : 1,2138, t: 11,8735, p=0,0000). Bununla birlikte regresyon modeli de anlamlıdır (R²: %0,34, F: 140, 9796, p: 0,0000). Bu sonuca göre ikinci hipotez desteklenmiştir.

Tablo 7. H₂ Hipotez Testi Sonuçları

Değişkenler	Std. Beta	T	Anlamlılık Düzeyi (Sig.)	Alt Değer	Üst Değer
Sabit		-,8755		-,95	,36
Çok Kültürlü Kişilik	1,2138	11,8735	p=0,0000 ($< .05^*$)	1,01	1,41
Model değerleri: R ² : ,17; F: 56, 0889; p: 0,0000					
Bağımlı Değişken: Hoşgörü Eğilimi					

H₃: Çokkültürlü kişilik ve hoşgörü eğilimi benlik saygısını olumlu yönde etkiler.

Üçüncü hipotez için çoklu regresyon analizi gerçekleştirilmiştir (Tablo 8). Çokkültürlü kişilik değişkeni benlik saygısını negatif yönde etkilemektedir (β : -0,72244, t= -8, 0687, p=0,0000). Diğer taraftan çokkültürlü kişilik kontrol edilirken aracı değişken olan hoşgörü eğilimi de benlik saygısını pozitif yönde anlamlı etkilemektedir (β : 0,1393, t: 3, 2266, p=0,0014). Bununla birlikte bu regresyon modeli de anlamlıdır (R²: %0,20, F: 34,2168, p: 0,0000).

Tablo 8. H₃ Hipotez Testi Sonuçları

Değişkenler	Std. Beta	T	Anlamlılık Düzeyi (Sig.)	Alt Değer	Üst Değer
Sabit		16,07		3,39	4,34
Çok Kültürlü Kişilik	-0,72244	-8, 0687	p=0,0000 ($< .05^*$)	,05	,22
Hoşgörü Eğilimi	0,1393	3, 2266	0,0014 ($< .05^*$)	-,90	-,54
Model değerleri: R ² : ,20; F: 34,2168; p: 0,0000					
Bağımlı Değişken: Benlik Saygısı					

H₄: Çokkültürlü kişilik ile benlik saygısı arasındaki ilişkide hoşgörü eğiliminin aracılık etkisi vardır.

Aracılık etkisini test edebilmek için dört temel varsayımın sağlanmış olması gerekmektedir. Bu kapsamda ilk olarak bağımsız değişken olan çokkültürlü kişiliğin bağımlı değişken olan benlik saygısı üzerinde anlamlı ve doğrudan bir etkisi olduğu tespit edilmelidir. Hipotez 1 (H₁) kapsamında bu etki tespit edilmiştir. İkinci olarak, bağımsız değişken olan çokkültürlü kişiliğin aracı değişken olan hoşgörü eğilimi üzerinde anlamlı bir etkisi olmalıdır. Hipotez 2 (H₂) bağlamında bu etki de ortaya konmuştur. Üçüncü olarak, hoşgörü eğiliminin etkisi de kontrol edilirken aracı değişken olan hoşgörü eğiliminin bağımlı değişken olan benlik saygısı üzerinde anlamlı bir etkisi olması gerekmektedir. Hipotez 3 (H₃) aracı değişken olan hoşgörü eğiliminin benlik saygısı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu açıklamaktadır. Son olarak da çokkültürlü kişilik ile benlik saygısı arasındaki ilişki düzeyinin aracı değişken olan hoşgörü eğilimi modele girdikten anlamlı şekilde değişmesi (kısmi aracı etki) ya da tamamen ortadan kalkması (tam aracı etki) gerekmektedir. Eğer çokkültürlü kişiliğin hoşgörü eğilimi üzerindeki hipotez 1 kapsamındaki anlamlı etkisi hipotez 3 kapsamında anlamsız hale gelseydi tam aracı etki olduğunu söylenebilirdi. Metnin devamında da belirtildiği gibi hipotez 3 kapsamında çokkültürlü kişiliğin benlik saygısı üzerindeki etkisinin sadece beta katsayısında azalmaya yol açması nedeniyle kısmi olarak değiştiği için “kısmi aracı etki” tespit edilmiştir.

Çokkültürlü kişiliğin benlik saygısı üzerindeki toplam etkisi doğrudan ve dolaylı etkilerin toplamına eşittir. Dolaylı etki (β : 0,1691) modele dâhil edilen hoşgörü eğilimi adlı aracı değişkenin neden olduğu etkidir. Doğrudan etki ise, aracı değişkenin etkisi kontrol edildiğinde çokkültürlü kişiliğin benlik saygısı üzerindeki kesin etkisidir ve bu etki de anlamlıdır (Bkz. Tablo 8: β : -0,7244, t = -8, 0687, p =0,0000). Bununla birlikte güven aralığı alt ve üst sınır değerleri işaretleri de aynı yöndedir (Bkz. Tablo 8: LLCI: -0,90; ULCI: -0,54). Sonuçlara göre, çokkültürlü kişiliğin benlik saygısı üzerindeki etkisi, hoşgörü eğilimi modele dâhil olmadan önce de anlamlıdır. Hoşgörü eğilimi aracı değişkeni eklendikten sonra da yalnızca beta katsayısında kısmi bir azalma meydana gelmiştir (aracı değişken öncesi β katsayısı: -0,5554 (Bkz. Tablo 6); aracı değişken sonrası β katsayısı: -0,7244 (Bkz. Tablo 8). Bu bulguya bağlı olarak hoşgörü eğilimi, çokkültürlü kişilik ile benlik saygısı arasındaki ilişkide kısmi aracılık etkisi göstermektedir.

Aracılık analizi kapsamında “normal theory test for indirect effect” değerleri de önemlidir. Bu değerler Sobel testi sonucunda aracı değişkenden kaynaklanan dolaylı etkinin istatistiki olarak anlamlı olup olmadığını ortaya koymaktadır. Bu kapsamda dolaylı etki (0,1691) istatistiki olarak anlamlıdır (se = 0,0545; Z = 3,1035; p = 0,0019). Hoşgörü eğilimi adlı aracı değişkenin neden olduğu dolaylı etki sıfırdan anlamlı bir şekilde farklıdır.

Aracı değişken analizi sonuçlarına göre; çokkültürlü kişiliğin benlik saygısı üzerinde tespit edilen etkisi -0,5554’tür (Bkz. Tablo 6). Hoşgörü eğilimi adlı aracı değişken modele dahil edildiğinde, çokkültürlü kişiliğin benlik saygısı üzerindeki doğrudan etkisi ise -0,7244’tür (Bkz. Tablo 8). Aracı değişken olarak modele dahil edilen hoşgörü eğilimin açıkladığı dolaylı etki ise 0,1691 olarak bulunmuştur. Bu kapsamda benlik saygısı üzerinde çokkültürlü kişiliğin toplam etkisinin 0,1691 birimlik kısmı, hoşgörü eğilimi seviyesindeki farklılıklardan ortaya çıkmaktadır. Bu dolaylı etkiye de aracı etki adı

verilmektedir. Sonuçlar kapsamında, hoşgörü eğilimi çokkültürlü kişilik ile benlik saygısı arasındaki ilişkide kısmi aracılık etkisi göstermektedir.

Tartışma ve Sonuç

Belirli bir benliğe karşı olumlu ya da olumsuz bir tutum olan benlik saygısı farklı kavramlarla etkileşim halindedir. Gerek yabancı gerekse Türkçe literatürde benlik saygısı sınırlı sayıda kavramla ilişkilendirilerek değerlendirilmiştir. Bu çalışmada ise benlik saygısını etkileyen kavramlardan birisi çokkültürlü kişilik ve bir diğer kavram ise hoşgörü eğilimi olarak seçilmiştir. Bu kavramlara odaklanılmasının nedeni çokkültürlü kişilik gibi sosyolojiye özgü bir kavramın benlik saygısı gibi bir psikolojik bir kavram üzerindeki etkisini ortaya çıkarmaktır. Bununla birlikte sosyoloji ve psikoloji alanında da ele alınan hoşgörü eğilimi kavramının da eklenmesinin nedeni, iki kavram arasındaki ilişki de hoşgörü eğilimi kavramının nasıl bir etkiye sahip olduğunu da tespit etmektir.

Çalışma kapsamında dört hipotez test edilmiştir. İlk olarak, çokkültürlü kişiliğin benlik saygısını olumlu yönde etkileyeceğine ilişkin bir hipotez kurulmuştur. Çalışmanın sonucunda da çokkültürlü kişiliğin benlik saygısını negatif yönde anlamlı etkilediği tespit edilmiştir. Bu sonuç her ne kadar teorik bilgilerle örtüşmese de önemli bir çıkarımda bulunmaya imkân sunmaktadır. Bu kapsamda sonucun negatif yönlü çıkmasının nedeninin ilgili örneklemde kaynaklandığını vurgulamak gerekmektedir. Sonraki yapılacak çalışmalarda da bu ilişkinin negatif yönlü bulunması ise çokkültürlü kişiliğin benlik saygısını olumlu yönde etkilediğini söyleyen teorik bilgilerin yeniden gözden geçirilmesine neden olabilir.

İkinci olarak, çokkültürlü kişiliğin hoşgörü eğilimini pozitif yönde etkilediğini söyleyen bir hipotez geliştirilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre de çokkültürlü kişilik hoşgörü eğilimini pozitif yönde ve anlamlı olarak etkilemiştir. Bu bağlamda çokkültürlü kişilik özellikleri yüksek düzeyde oldukça, kişilerin hoşgörü eğiliminin artacağını söylemek mümkündür.

Üçüncü olarak, benlik saygısı üzerinde çokkültürlü kişilik ve hoşgörü eğilimi değişkenlerinin etkisi için bir hipotez kurgulanmıştır. Çalışmanın bulgularına göre ilk hipotezde olduğu gibi çokkültürlü kişilik, benlik saygısını negatif yönde anlamlı bir şekilde etkilerken, hoşgörü eğilimi de benlik saygısını pozitif yönde ve anlamlı bir şekilde etkilemektedir. Bu sonuca göre hoşgörü eğiliminin benlik saygısı üzerinde, çokkültürlü kişiliğe göre daha pozitif bir etkisi olduğu ifade edilebilir.

Son olarak kurgulanan hipotez ise, çokkültürlü kişilik ile benlik saygısı arasındaki ilişkide hoşgörü eğiliminin aracılık etkisini değerlendirmektedir. Bu hipotez literatür açısından kavramlar arasındaki etkileşimi farklı bir yönde daha değerlendirmeye olanak sunacak bir yapı sergilemesi açısından çalışmayı farklı kılmaktadır. Çalışma sonuçlarına göre ilk üç hipotez, aracılığı tespit edebilmek için gerekli varsayımların sağlandığını da göstermektedir. Bununla birlikte sonuca göre hoşgörü eğilimi çokkültürlü kişilik ile benlik saygısı arasındaki ilişkide “kısmi aracılık” etkisi göstermektedir. Bu bağlamda hoşgörü eğiliminin benlik saygısı oluşumundaki olumlu etkisi, çokkültürlü kişiliğin benlik saygısı üzerindeki olumsuz etkisinde bir iyileşmeye yol açmaktadır. Dolayısıyla hoşgörü eğiliminin önemi ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmanın diğer çalışmalardan farkı ve özgünlüğüne yönelik vurgular üç başlıkta ifade edilebilir. İlk olarak bu çalışma söz konusu kavramlar arasındaki ilişkileri tespit etmeye yönelik ilk çalışmalar

arasında yer alabilir. İkinci olarak, örneklemin sosyoloji öğrencileri olması ve bu kavramlara ilişkin sosyoloji öğrencilerinin bilgi temellerinin olması çalışma sonuçlarının etkisini güçlendirici bir zemin oluşturmaktadır. Üçüncü olarak, aracılık etkisinin tespiti için bir hipotez kurgulanması da alanda yapılacak sonraki çalışmaların kavramlar arasındaki ilişkileri aracı ve/veya düzenleyici etkileri de tespit etmeye çalışmasında motivasyon oluşturabilir.

Üniversite gençlerinin farklılıklara yönelik tutumlarının ve ilişkili olduğu değişkenlerin tespit edilmesiyle barışçıl toplumsal ilişkilerin desteklenmesine yönelik çalışmalar yapmak mümkün olacaktır. Çalışmanın sonuçları göstermiştir ki hoşgörü eğiliminin artması durumunda benlik saygısı da çokkültürlü kişilik özellikleri de olumlu yönde değişmektedir. Aracı etkisi sayesinde yine hoşgörü eğilimi benlik saygısı ile çokkültürlü kişilik arasındaki ilişkiyi de olumlu yönde etkilemiştir. Sonuç olarak da çalışmanın en önemli sonuçlarından birisinin, gençlerdeki hoşgörü eğiliminin diğer tutumlar üzerindeki olumlu ve anlamlı etkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede, sosyoloji bölümlerinde birlikte yaşamaya yönelik içerikler hazırlanırken, çokkültürlülüğün yanı sıra hoşgörü kavramına da önemli bir yer ayrılması gerektiği izlenimi oluşmuştur. Böylece olumlu benlik saygısının gelişimine katkı sunmak da mümkün olacaktır.

Bu çalışma sonuçları itibariyle yorumlar sunsa da bazı kısıtlara da sahiptir. İlk olarak, çalışma lisans düzeyinde sosyoloji öğrencileri örnekleminde gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle çalışmanın yüksek lisans ve doktora düzeyindeki sosyoloji öğrencileriyle veya başka bölümlerden öğrencilerle tekrarlanması farklı sonuçlar ortaya çıkarabilir. İkinci olarak, çalışma çokkültürlü kişilik, hoşgörü eğilimi ile benlik saygısı gibi sosyal-psikolojik kavramlara odaklanmıştır. Bu kapsamda farklı disiplinlerden farklı kavramların da eklenmesi faydalı olabilir. Son olarak da bu çalışma yalnızca hoşgörü eğiliminin aracı etkisini test etmiştir. İlerleyen çalışmalarda çokkültürlü kişilik ve benlik saygısı arasındaki ilişkide farklı kavramların da aracılık etkisine bakılmasının literatür gelişimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.



EXTENDED ABSTRACT

ANALYSIS / RESEARCH

Examining the Relationship between Multicultural Personality Traits, Tolerance and Self-Esteem: A Case of Sociology Students

*Fatma Ceyda Baş**

*Ahmet Faruk Yıldırım***

Introduction

In this study, it was aimed to examine the relationship between university students' multicultural personality traits and tolerance and self-esteem. The concepts were examined together for the first time in a sample of sociology students.

The multicultural theory of personality expresses not only tolerance for differences, but also a genuine appreciation of human differences. Individuals with higher levels of tolerance are interested in people's differences and have a friendly attitude towards them. Therefore, it is possible to say that the concepts of multicultural personality and tolerance are used to support each other in theoretical discussions. In addition to the predicted relationship between multicultural personality and tolerance, the concept of self-esteem, which is formed during the socialization of the individual and can be effective in attitudes towards others, was evaluated within the framework of this study.

Thus, these three concepts, which were discussed separately in different studies but are likely to be related to each other, were examined within the scope of the study, and it was aimed to analyze the relationship between them.

Method

The research sample includes sociology undergraduate students. In this context, data were obtained through the convenience sampling technique from a total of 275 students studying at the Sociology Departments of Çankırı Karatekin University and Nevşehir Hacı Bektaş Veli University. It was thought

* Asst. Prof., Çankırı Karatekin University, Faculty of Humanities and Social Sciences Sociology Department, Çankırı, Türkiye, fceyda@karatekin.edu.tr ORCID: 0000-0002-4979-9621

** Assoc. Prof., Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Faculty of Arts and Sciences Sociology Department, Nevşehir, Türkiye, afyildirim@nevsehir.edu.tr ORCID: 0000-0002-8743-2740

that it would be appropriate to conduct the study and evaluate the results, since the relevant sample was familiar with the concepts such as multiculturalism, tolerance and self-esteem due to the department they attended.

Within the context of the current study, the scales, which are valid in the literature and whose reliability has been evaluated many times in both foreign and Turkish literature, were used. In this context, a scale consisting of 10 expressions developed by Rosenberg (1965) and used in Turkish by Çuhadaroğlu (1986) was used as the 'Self-Esteem Scale'. For the 'Multicultural Personality Scale', a scale consisting of 40 items developed by Van der Zee, Van Oudenhoven, Ponterotto and Fietzer (2013) and adapted into Turkish by Sarıçam (2014) was used. In addition, the 'Tolerance Tendency Scale', consisting of 10 items developed in Turkish by Çavuş (2019) and tested for validity and reliability by Çalışkan and Çavuş (2020) was used. On the other hand, while the 'Self-Esteem Scale' was presented to the respondents within the scope of a 4-point Likert scale, the 'Multicultural Personality' and 'Tolerance Tendency' Scales were presented to the respondents within the scope of a 5-point Likert scale.

Conclusion and Discussion

As a result of the analysis of the data, it was seen that the multicultural personality levels varied in the sub-dimensions within the framework of the sample of the current study. It was determined that empathy and open-mindedness were high, social sociability and emotional stability were moderate, and lastly, low levels were determined in the flexibility sub-dimension. After this general evaluation, analyses were carried out within the framework of the hypotheses.

First, a hypothesis was established that multicultural personality would positively affect self-esteem. As a result of the study, it was determined that multicultural personality had a significant negative effect on self-esteem. Secondly, a hypothesis was developed that argues that multicultural personality positively affects the tolerance tendency. According to the results of the study, multicultural personality positively and significantly affected the tolerance tendency. Thirdly, a hypothesis was constructed for the effect of multicultural personality and tolerance variables on self-esteem. According to the results of the analysis, as in the first hypothesis, while multicultural personality affects self-esteem in a negative way, it is seen that the tendency to tolerance affects self-esteem positively and significantly. Finally, a hypothesis was developed to evaluate the mediating effect of tolerance in the relationship between multicultural personality and self-esteem. According to the findings, tolerance shows a "partial mediator" effect in the relationship between multicultural personality and self-esteem. In this context, it was seen that the positive effect of tolerance on the formation of self-esteem leads to an improvement in the negative effect of multicultural personality on self-esteem.

This study also has some limitations. First, the study was carried out on a sample of undergraduate sociology students. Secondly, the study focused on social-psychological concepts such as multicultural personality, tolerance and self-esteem. Finally, this study only tested the mediating effect of tolerance. Conducting the study on postgraduate and doctoral sociology students may reveal different results. In this context, it may be useful to add different concepts from different disciplines in the model. In future studies, examining the mediating effect of different concepts in the relationship between multicultural personality and self-esteem may make important contributions to the literature.

Emphasis on the difference and originality of the study from other studies can be expressed under three headings. First of all, this study may be among the first studies to determine the relationships between these concepts. Secondly, the fact that the sample is sociology students and sociology students have a knowledge about these concepts constitute a ground that strengthens the effect of the study results. Thirdly, constructing a hypothesis for the determination of the mediating effect may also motivate future studies in the field to try to determine the mediating effects of the relationships between the concepts.

Kaynakça/References

- Bakır, M. ve Doğan, V. (2021). Ortak metod varyans: Prosedürel ve metodolojik çözümler. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 13 (2), 401-455.
- Brummett, B. R., Wade, J. C., Ponterotto, J. G., Thombs, B. ve Lewis, C. (2007). Psychosocial well-being and a multicultural personality disposition. *Journal Of Counseling & Development*, 85(1), 73-81. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6678.2007.tb00446.x>
- Bulut, M. ve Sarıçam, H. (2016). Okul öncesi öğretmen ve öğretmen adaylarında çokkültürlü kişiliğin çokkültürlü eğitim tutumları üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 295-322.
- Bushman, B. J. ve Baumeister, R. F. (2017). *Social psychology and human nature* (4. Ed.). Cengage Learning.
- Çalışkan, H. ve Çavuş, M. (2020). Hoşgörü Eğilim Ölçeği yetişkin formu: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18(40), 181-205. <https://doi.org/10.34234/ded.731250>
- Çavuş, M. (2019). *Hoşgörü Eğilimi Ölçeği yetişkin formunun geliştirilmesi ve yetişkinlerin hoşgörü eğilim düzeylerinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). *Adolesanlarda benlik saygısı* [Yayımlanmamış uzmanlık tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Fietzer, A. W., Ponterotto, J. G., Jackson, M. A. ve Bolgatz, J. (2016). Cultural adjustment and social justice behaviour: The role of individual differences in multicultural personality. *European Journal Of Personality*, 30(6), 552-563. <https://doi.org/10.1002/per.2081>
- Goffman, E. (2014). *Günlük yaşamda benliğin sunumu* (3. Baskı). (B. Cezar, Çev.). Metis Yayınları.
- Hacıbayramoğlu, S. (2021). *İnternet bağımlılığı, benlik saygısı ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Kent Üniversitesi.
- Hair, J., Black, W.C., Babin, B. J. ve Anderson, R.E. (2010). *Multivariate data analysis*. Prentice-Hall Publication.
- Hayes, A. F. (2017). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. Guilford Publications.
- James, W. (1981). *The principles of psychology*. Harvard University Press.
- Kacar, M. (2018). *Sınıf öğretmeni adaylarında çokkültürlü kişiliğin farklılıklara saygı üzerindeki etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi.
- Korol, L. D. (2017). Is the association between multicultural personality and ethnic tolerance explained by cross-group friendship? *The Journal Of General Psychology*, 144(4), 264-282. <https://doi.org/10.1080/00221309.2017.1374118>
- Korol, L., Gonçalves, G. ve Cabral, M. (2016). The impact of multicultural personality on tolerance of diversity in a sample of Portuguese university students. *Psicologia: Teoria E Prática*, 18(2), 57-74.
- Köse, D. ve Kolburan, G. Ş. (2019). Anne baba tutumlarının, çocukta benlik saygısı ve empati gelişimi ile ilişkisinin incelenmesi. *Social Sciences Studies Journal*, 5(47), 5835-5843. <http://dx.doi.org/10.26449/sssj.1821>
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü*. Bilim Sanat Yayınları.
- Mead, H. G. (2017). *Zihin, benlik ve toplum*. Heretik Yayınları.
- Phinney, J. S. (1995). Ethnic identity and self-esteem: A review and integration. A. M. Padilla (Ed.), *Hispanic psychology: critical issues in theory and research* (s. 57-70) içinde. Sage Publications.
- Podsakoff, P. M. ve Organ, D. W. (1986). Self-reports in organizational research: Problems and prospects. *Journal of Management*, 12(4), 531-544.

- Polat, S. (2009). Öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik kişilik özellikleri. *International Online Journal Of Educational Sciences*, 1(1), 154-164.
- Ponterotto, J. G. (2010). Multicultural personality: An evolving theory of optimal functioning in culturally heterogeneous societies. *The Counseling Psychologist*, 38(5), 714-758.
- Ponterotto, J. G., Costa-Wofford, C. I., Brobst, K. E., Spelliscy, D., Kacanski, J. M., Scheinholtz, J. ve Martinez, D. (2007). Multicultural personality dispositions and psychological well-being. *The Journal Of Social Psychology*, 147(2), 119-135. <https://doi.org/10.3200/SOCP.147.2.119-135>
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self image*. Princeton University Press.
- Sarıçam, H. (2014). Öğretmen adaylarının çokkültürlü kişilik düzeyleri ile çokkültürlü eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi. *4th International Symposium Of Policies And Issues On Teacher Education- ISPITE2014*, 114-116. Ankara. https://fs.hacettepe.edu.tr/egitim/Bildiri%20Kitaplar%C4%B1/ispite_2014.pdf
- Sarıkaya, A. (2015). *14-18 yaş arası ergenlerin benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Bilim Üniversitesi.
- Sevim, K. ve Artan T. (2019). Üniversite öğrencilerinde benlik saygısı ve damgalama eğilimi arasındaki ilişki. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 35, 143-156.
- Şahin, M. H. ve Kılınç, E. (2016). Eğitim Fakültesi öğrencilerinin çok kültürlü kişilik düzeylerinin belirlenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi (JRET)*, 5(1), 126-136.
- Tang, T., Fang, E. ve Wang, F. (2014). Is neutral really neutral? The effects of neutral user-generated content on product sales. *Journal of Marketing*, 78(4), 41-58.
- Van Der Zee, K. I. ve Van Oudenhoven, J. P. (2000). The multicultural personality questionnaire: A multidimensional instrument of multicultural effectiveness. *European Journal Of Personality*, 14(4), 291-309.
- Van Der Zee, K. I. ve Van Oudenhoven, J. P. (2001). The multicultural personality questionnaire: Reliability and validity of self-and other ratings of multicultural effectiveness. *Journal Of Research in Personality*, 35(3), 278-288.
- Van Der Zee, K., Van Oudenhoven, J. P., Ponterotto, J. G. ve Fietzer, A. W. (2013). Multicultural personality questionnaire: Development of a short form. *Journal Of Personality Assessment*, 95(1), 118-124.
- Van Oudenhoven, J. P. ve Van Der Zee, K. I. (2002). Predicting multicultural effectiveness of international students: The multicultural personality questionnaire. *International Journal Of Intercultural Relations*, 26(6), 679-694. [https://doi.org/10.1016/S0147-1767\(02\)00041-X](https://doi.org/10.1016/S0147-1767(02)00041-X).
- Van Oudenhoven, J. P., Mol, S. ve Van Der Zee, K. I. (2003). Study of the adjustment of western expatriates in Taiwan with the multicultural personality questionnaire. *Asian Journal of Social Psychology*, 6(2), 159-17.
- Verkuyten, M. (2009). Self-Esteem and multiculturalism: an examination among ethnic minority and majority groups in the Netherlands. *Journal of Research in Personality*, 43(3), 419-427. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2009.01.013>
- West, S. G., Finch, J. F. ve Curran, P. J. (1995). Structural equation models with nonnormal variables: problems and remedies. R. H. Hoyle (Ed.), *Structural equation modeling: Concepts, issues, and applications* (s.56-75). Sage Publications.